

การฝังเข็มรักษาโรคหืด

บัณฑิตย์ พรหมเยี่ยมอ่อน พ.บ.

โรคหืดเป็นโรคที่มีการอักเสบเรื้อรังของหลอดลม ทำให้หลอดลมตอบสนองต่อสารก่อภูมิแพ้หรือสิ่งเร้ามากเกินไป ทำให้หลอดลมหดตัวผิดปกติ เกิดอาการไอ แน่นหน้าอก หายใจหอบเหนื่อยหรือมีเสียงวี๊ด อาการเหล่านี้มักเป็น ๆ หาย ๆ โดยอาจดีขึ้นหรือหายได้เองหรือเมื่อได้รับยาขยายหลอดลม

การแพทย์แผนจีน เรียกโรคหืดว่า “เสียงวุ่น 哮喘 (xiào chuǎn)” (xiào = wheezing; chuǎn = shortness of breath) สาเหตุของโรคเกิดจากการรบกวนการไหลเวียนของชี่ โดยเหตุและปัจจัยก่อโรคต่าง ๆ ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทแกร่ง และ ประเภทพร่อง

สาเหตุและกลไกการเกิดโรค

ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของโรคหืดมีหลากหลาย ทั้งปัจจัยก่อโรคจากภายนอกในร่างกาย จนถึงความบกพร่องของระบบภูมิคุ้มกันภายในร่างกาย โรคหืดจากปัจจัยก่อโรคภายนอกจัดเป็นประเภทแกร่ง ส่วนโรคหืดที่เกิดจากความบกพร่องของระบบภูมิคุ้มกันภายในร่างกายจัดเป็น ประเภทพร่อง

1. ประเภทแกร่ง แบ่งเป็น 2 ชนิด ได้แก่

1.1 ชนิดลมเย็น (Wind-cold type) การรุกรานจากลมเย็นทำให้การไหลเวียนของชี่ปอดบกพร่อง ทำร้ายระบบผิวหนังและขนทำให้รูผิวหนังปิด เมื่อปอดและระบบคุ้มกันส่วนผิวอ่อนพร่องลง ชี่ปอดไม่สามารถกระจายและเคลื่อนลงสู่ส่วนล่างได้ ทำให้เกิดอาการไอ

1.2 ชนิดเสลดร้อน (Phlegm-heat type) เป็นโรคหืดที่เกิดจากระบบม้ามเสียหายในการแปรสภาพและการลำเลียงทำให้เกิดความชื้นคั่งค้างสะสมกลายเป็นเสลด เสลดที่คั่งค้างอยู่นานแปรสภาพเป็นความร้อนหรือเกิดไฟเกินในปอดผลาญสารน้ำในปอดจนแห้งกลายเป็นเสลดร้อน เสลดร้อนที่คั่งค้างในปอดทำให้ชี่ปอดติดขัดไหลเวียนลงสู่ส่วนล่างไม่คล่องและหน้าที่ของปอดเสียไป จึงเกิดอาการของโรคหืด

2. ประเภทพร่อง แบ่งเป็น 2 ชนิด ได้แก่

2.1 ปอดพร่อง การไอต่อเนื่องเป็นเวลานานทำให้ชี่ปอดถูกทำลายจนอ่อนพร่อง รวมถึงความเคร่งเครียดมากเกินไปและการบาดเจ็บภายในก็สามารถทำให้ชี่ปอดพร่องได้เช่นกัน เหล่านี้ทำให้เกิดอาการหายใจถี่สั้นและหอบเหนื่อย

2.2 ไตพร่อง การทำงานหนักเกินและการหมกมุ่นในเพศสัมพันธ์มากเกินไปส่งผลเสียต่อการทำงานของไต การป่วยรุนแรงหรือเรื้อรังทำให้ความต้านทานของร่างกายอ่อนพร่องและทำลายชี่ที่จำเป็น การเป็นโรคหืดต่อเนื่องเป็นเวลานานก็ส่งผลเสียต่อการทำงานของไตด้วยเช่นกัน ไตที่เสียหายที่ในการรับชี่ทำให้เกิดเป็นโรคหืด

การวินิจฉัยแยกกลุ่มโรค

1. ประเภทแกร่ง

1.1 ชนิดลมเย็น

อาการ: ไอเสมหะน้อย หายใจเร็ว นาวสัน มีไข้ ปวดศีรษะ ไม่มีเหงื่อในระยะแรก ไม่รู้สึกกระหายน้ำ

ลิ้น: ฝ้าขาว

ชีพจร: ชีพจรลอย-ตึงแน่น (Fu-JinMai)

วิเคราะห์อาการ: ปอดทำหน้าที่หายใจ และสัมพันธ์กับผิวหนังและขนซึ่งเป็นด่านแรกที่ถูกลมเย็นเข้ากระทำ เมื่อลมเย็นเข้าถึงปอดทำให้ชีพอดติดขัดไหลเวียนกระจายไม่คล่องจึงเกิดอาการไอ เสมหะน้อยและหายใจเร็ว; ลมเย็นที่กระทำต่อส่วนผิวของร่างกายทำให้รูผิวหนังปิด เกิดอาการหนาวสัน มีไข้ ปวดศีรษะและไม่มีเหงื่อ; การไม่รู้สึกกระหายน้ำเนื่องจากลมเย็นยังไม่แปรสภาพเป็นความร้อน; ลิ้นมีฝ้าขาวและชีพจรลอย-ตึงแน่น บ่งชี้ว่าลมเย็นก่อโรคอยู่ในปอด

1.2 ชนิดเสลดร้อน

อาการ: หายใจตื่นและเร็ว เสียงพูดดั่งกระด้าง ไอมีเสมหะข้นเหลือง แน่นหน้าอก มีไข้ กระสับกระส่าย ปากแห้ง

ลิ้น: ฝ้าเหลือง หนาหรือเหนียว

ชีพจร: ชีพจรลิ้น-เร็ว (Hua-ShuMai)

วิเคราะห์อาการ: เสลดร้อนที่แปรสภาพมาจากความชื้นหรือเสลดไฟที่สะสมในปอดเป็นเวลานานปิดกั้นทางเดินหายใจ ทำให้ชีพอดเสียหายที่ เกิดอาการหายใจตื่นและเร็ว เสียงพูดดั่งกระด้าง และไอมีเสมหะข้นเหลือง เสลดที่คั่งค้างอยู่ในปอดทำให้รู้สึกอัดแน่นหน้าอก ความร้อนทำให้เกิดอาการไข้ กระสับกระส่ายและปากแห้ง ฝ้าลิ้นสีเหลือง หนาหรือเหนียว และชีพจรลิ้น-เร็ว เป็นอาการแสดงของเสลดร้อน

2. ประเภทพร่อง

2.1 ปอดพร่อง

อาการ: หายใจตื่นและเร็ว เสียงพูดเบาไม่มีแรง ไอเสียงเบาไม่มีแรง เหงื่อออกง่ายเมื่อออกแรง

ลิ้น: ลิ้นซีด

ชีพจร: ชีพจรพร่อง (XuMai)

วิเคราะห์อาการ: ปอดควบคุมกำกับซี่ เมื่อชีพอดพร่องหน้าที่ปอดย่อมเสียไปด้วย เกิดอาการหายใจตื่นและเร็ว เสียงพูดเบาไม่มีแรง ไอเสียงเบาไม่มีแรง ไอ ปอดมีหน้าที่ควบคุมระบบผิวหนัง เมื่อชีพอดพร่องย่อม

ทำให้ระบบผิวหนังอ่อนแอทำให้เหงื่อออกง่ายเมื่อออกแรงเพียงเล็กน้อย ลื่นซิดและชีพจรพร่องเป็นอาการแสดงของซี่ปอดพร่อง

2.2 ไตพร่อง

อาการ: หลังจากมีอาการหืดหอบเป็นเวลานานจะเกิดอาการเหนื่อยง่ายเมื่อออกแรง เสี่ยงวีดรุนแรง เนื้อเยื่อรอบคอกบวมตามการหายใจ หายใจถี่ อ่อนล้าและอ่อนเพลีย เหงื่อแตก แขนขาเย็น

ลื่น: ลื่นซิด

ชีพจร: ชีพจรจวม-เล็ก (Chen-XiMai)

วิเคราะห์อาการ: เมื่อมีอาการหืดหอบเป็นเวลานานเกิดผลกระทบต่อไตซึ่งเป็นแหล่งรองรับซี่ จึงเกิดอาการเหนื่อยง่ายเมื่อออกแรง เสี่ยงวีดรุนแรงและหายใจถี่ ในกรณีเรื้อรังจนเกิดซี่ไตพร่องจะมีอาการอ่อนเพลียและผ่ายผอม หยางไตพร่องทำให้หยางของระบบผิวหนังเสียหายที่เกิดอาการเหงื่อออกง่าย เมื่อสภาพหยางเสียหายที่ในการสร้างความอบอุ่นแก่ร่างกายทำให้เกิดอาการแขนขาเย็น ลื่นซิดและชีพจรเล็ก เป็นอาการแสดงของหยางไตอ่อนพร่อง

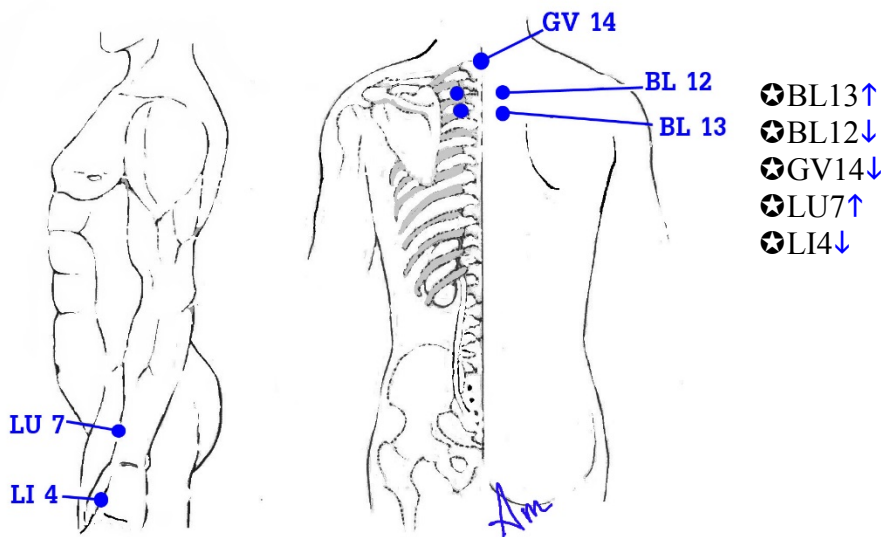
การรักษาด้วยการฝังเข็ม

1. ชนิดลมเย็น

หลักการ: เลือกใช้จุดหลักบนเส้นลมปราณมือไท่อินปอดและเส้นลมปราณมือหยางหิมิงลำไส้ใหญ่ กระตุ้นระบายร่วมกับรมยาเพื่อจัดลมเย็นและบรรเทาอาการหอบหืด (รูปที่ 1)

จุดหลัก: เฟิชู FeiShu (BL13), เฟิงเหมิน FengMen (BL12), ต้าจุย DaZhui (GV14), เลี่ยเซวีย LeiQue (LU7) และ เทอกู๋ HeGu (LI4)

อธิบาย: เฟิชู FeiShu (BL13) จุดอวัยวะหลังของปอด (Back-shu) ร่วมกับ เฟิงเหมิน FengMen (BL12) จุดที่อยู่ใกล้ปอด ใช้บำรุงปอดและจัดลมเย็นก่อโรคออกจากปอด; ต้าจุย DaZhui (GV14), เลี่ยเซวีย LieQue (LU7) และ เทอกู๋ HeGu (LI4) ใช้ร่วมกันเพื่อจัดลมเย็น รักษาปอดและบรรเทาอาการหอบหืด

รูปที่ 1 จุดรักษาโรคหืดชนิดลมเย็น

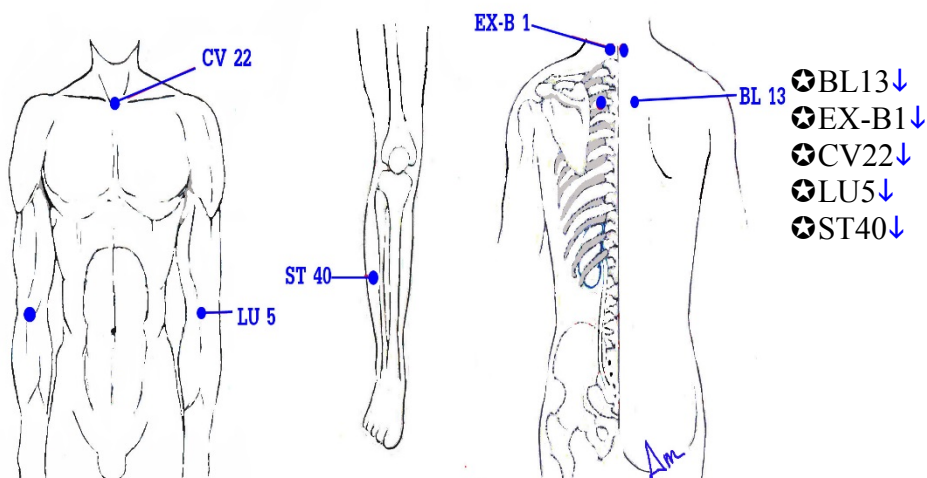
2. ชนิดเสลดร้อน

หลักการ: เลือกจุดหลักบนเส้นลมปราณมือไท่อินปอดและเส้นลมปราณเท้าหยางหมิงกระเพาะอาหาร กระตุ้นระบาย เพื่อขจัดเสลด ลดความร้อน และบรรเทาอาการหอบหืด (รูปที่ 2)

จุดหลัก: เฝยชู FeiShu (BL13), ตี้งฉว๋าน DingChuan (EX-B1), เทียนทู TianTu (CV22),

ฉื่อเจ้อ ChiZe (LU5) และ เฟิงหลง FengLong (ST40)

อธิบาย: ฉื่อเจ้อ ChiZe (LU5) เป็นจุดเหอ-ทะเล ของเส้นมือไท่อินปอด ใช้ขจัดเสลดร้อนและบรรเทาอาการหอบหืด; เฟิงหลง FengLong (ST40) จุดบนเส้นหยางหมิงกระเพาะอาหาร ใช้เสริมหน้าที่ของม้ามและสลายเสลด; เฝยชู FeiShu (BL13) บำรุงปอดและปรับการไหลเวียนของชี; เทียนทู TianTu (CV22) ทำให้ชีพอดไหลเวียนลงล่างและขจัดเสลด; ตี้งฉว๋าน DingChuan (EX-B1) ทำให้การหายใจสงบราบรื่น

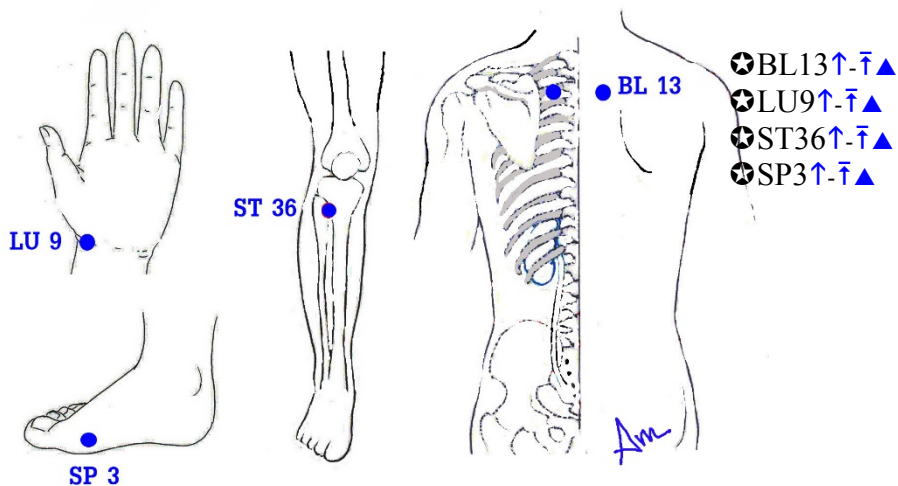
รูปที่ 2 จุดรักษาโรคที่ชนิดเสลดร่อน

3. ปอดพร่อง

หลักการ: เลือกใช้จุดบนเส้นลมปราณมือไท่อินปอดและเส้นลมปราณเท้าหยางหมิงกระเพาะอาหาร กระตุ้นบำรุงหรือรมยา เพื่อเสริมซี่ปอด (รูปที่ 3)

จุดหลัก: เฟยชู FeiShu (BL13), ท้ายเขี้ยว TaiYuan (LU9), จุดซานหลี่ ZuSanLi (ST36),
ท้ายปี่ TaiBai (SP3)

อธิบาย: ท้ายเขี้ยว TaiYuan (LU9) จุดปฐมภูมิ (Yuan-Primary) ของเส้นลมปราณปอด ใช้เสริมบำรุงซี่ปอด; เฟยชู FeiShu (BL13) จุดอวัยวะหลังของปอด กระตุ้นบำรุงหรือรมยา เพื่อเสริมซี่ปอด; จุดซานหลี่ ZuSanLi (ST36) จุดเหอ-ทะเล ของเส้นลมปราณกระเพาะอาหาร ท้ายปี่ TaiBai (SP3) จุดปฐมภูมิ และจุดชู-ลำธาร (Shu-Stream) ของเส้นลมปราณม้าม จุดคู่นี้เป็นจุดธาตุคินของเส้นลมปราณธาตุคิน กระตุ้นบำรุงหรือรมยา เพื่อเสริมบำรุงปอดซึ่งเป็นธาตุโลหะ ตามหลักทฤษฎีปัญหาธาตุที่ว่า “ลูกพร่องบำรุงแม่”

รูปที่ 3 จุดรักษาโรคที่เกิดจากปอดพร่อง

4. ไตพร่อง

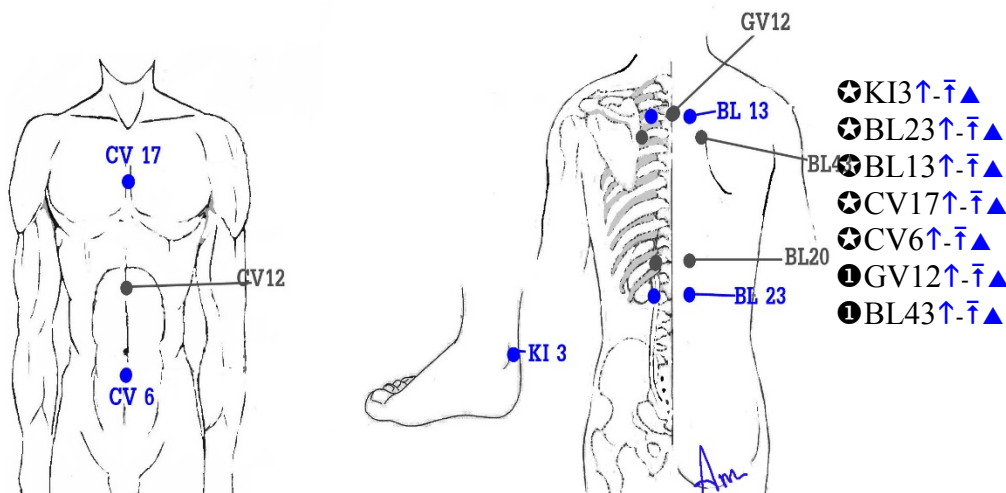
หลักการ: เลือกใช้จุดหลักบนเส้นลมปราณเท้าเส้าอินไตและเส้นลมปราณเฉิน กระตุ้นบำรุงหรือรมยา เพื่อเสริมหน้าที่ไตในการรองรับและกักเก็บชี่ (รูปที่ 4)

จุดหลัก: ท้ายชี่ TaiXi (KI3), เซินชู ShenShu (BL23), เฟยชู FeiShu (BL13),
ถานจง TanZhong (CV17) และ ชีห้าย QiHai (CV6)

จุดเสริม: ❶ อาการหอบหืดเรื้อรัง: เซินจู้ ShenZhu (GV12), เกาฮวง GaoHuang (BL43)

❷ อาการมีลมพร่อง: จงหวาน ZhongWan (CV12), ผีชู PiShu (BL20)

อธิบาย: ท้ายชี่ TaiXi (KI3) เป็นจุดปฐมภูมิของเส้นลมปราณไต ใช้ร่วมกับ เซินชู ShenShu (BL23) จุดอวัยวะหลังของไต เพื่อเสริมบำรุงชี่ไต; ถานจง TanZhong (CV17) จุดอิทธิพลต่อชี่ ร่วมกับ เฟยชู FeiShu (BL13) จุดอวัยวะหลังของปอด ใช้เพื่อเสริมบำรุงชี่และทำให้การหายใจสงบราบรื่น; ชีห้าย QiHai (CV6) เป็นจุดสำคัญในการบำรุงชี่ สามารถปรับสมดุลชี่ในช่องท้องส่วนล่าง บำรุงไต เสริมชี่ปฐมภูมิ กระตุ้นหยาง และควบคุมสารจำเป็น ในกรณีนี้ใช้เพื่อบำรุงไตในการรองรับชี่และช่วยการหายใจให้ราบรื่น; เซินจู้ ShenZhu (GV12) และ เกาฮวง GaoHuang (BL43) ใช้การรมยาเพื่อช่วยแก้ไขอาการหอบหืดเรื้อรัง; จงหวาน ZhongWan (CV12) และ ผีชู PiShu (BL20) ใช้การรมยาเพื่อเสริมหน้าที่มีลมและบำรุงชี่

๒CV12↑-↑▲
๒BL20↑-↑▲

รูปที่ 4 จุดรักษาโรคที่เกิดจากไตพร่อง